

LÜBNAN'IN AKSA TUFANI'NDAKİ POZİSYONU

DR. TUBA YILDIZ

Akademisyen İSTANBUL ÜNİ.

“

Mezhep fark etmeksizin Lübnan'ı sıcak çatışma alanlarından uzakta tutmaya yönelik yükselen toplumsal sesler, Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'ın agresif söylemleri karşısında da güçlenmiş, bu bağlamda da "Hizbullah savaşa katılmak istiyorsa Filistin topraklarından katılabilir" şeklindeki yorumlara desteğin arttığı gözlemlenmiştir.

”

İzzettin Kassar Tugayları tarafından 7 Ekim'de başlatılan "Aksa Tufanı" operasyonu, İsrail'in Filistin halkına yönelik sürdürdüğü katliamı bir kere daha dünyanın gözlerinin önüne serdi. Operasyonun başlamasından hemen sonra İsrail'in Gazze'de kullandığı orantısız güç nedeniyle açığa çıkan insani dram, yalnızca bölge ülkelerinin değil tüm dünyanın yeniden Filistin'i konuşmaya başlamasına neden oldu. Savaşın başından bu yana gerek bölgesel gerek küresel dü-

lemde ardı ardına gelen yorumların birbiriyle çelişmesi ise sınır ülkelerinin kaygılarının artmasına yol açmaktadır. Bu ülkelerin başında da İsrail'le savaş geçmişine bulunan ve yaşadığı tecrübeyi atlatamamış olan Lübnan gelmektedir. Bu aşamada 7 Ekim'den bu yana Lübnan'ın güney sınırında Hizbullah ve İsrail güçleri arasında devam eden kontrollü saldırılar Lübnan'da genel bir panik havası oluşturmaya da kasım ayı itibarıyla saldırıların şiddetinin artması, Lübnan'ın yeniden 2006 günlerine dönüp dönmeyeceği sorusuna neden olmuştur. Bu soru bağlamında da Lübnan'ın Filistin meselesindeki yeri Lübnan toplumunun, siyasilerinin ve Lübnan üzerinde dolaylı olarak nüfuzu olan ülkelerin zihinlerini de meşgul etmektedir. Her ne kadar süreç içerisinde çatışmalara dâhil olmamak ve Lübnan'ı olabildiğince İsrail menziline uzak tutmak için büyük çabaların sarf edildiği gözlemlense de İsrail-Lübnan hattında sivillere yönelik başlayan saldırılar Lübnan'ın hemen her kesiminde tansiyonun yükselmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda Hizbullah'ın meşruiyeti- Filistin meselesi, Lübnan'ın geleceği ve hatta Yahudi-Hristiyan ilişkileri 7 Ekim'den sonra Lübnan'da yeniden siyasi ve dinî ze-

minlere oturtularak daha üst perdeden sorgulanmaya başlamıştır.

LÜBNAN TOPLUMU NEDEN KAYGILI?

Lübnan halkının %80'ine yakın bir kısmının Filistin direnişini ve Aksa Tufanı Operasyonu'nu des-

tekledikleri bilinmektedir. Özellikle 17 Ekim'de İsrail'in el-Ehli Baptist Hastanesi'ne düzenlediği saldırı Lübnanlılarda da büyük bir şok etkisi yaratmış, Filistin direnişine sessiz kalmayı tercih edenler dahi Hamas'ın eylemlerini "hak arayışı" olarak görmeye başlamışlardır. Ancak İsrail'in Gazze'deki katliamları

bir trajediye yol açsa da Lübnanlılar savaşta bir cephe olmayı reddetmektedirler. Toplumun önemli bir kesimi Filistin direnişinin kendi topraklarında kalması ve Lübnan'ın hiçbir yoldan savaşa dâhil olmasını talep etmektedir. Mezhep fark etmeksizin Lübnan'ı sıcak çatışma alanlarından uzakta tutmaya

yönelik yükselen toplumsal sesler, Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'ın agresif söylemleri karşısında da güçlenmiş, bu bağlamda da "Hizbullah savaşa katılmak istiyorsa Filistin topraklarından katılabilir" şeklindeki yorumlara desteğin arttığı gözlemlenmiştir.

“

Savaşın Lübnan'da yarattığı panik havasının içinde şüphesiz mezhepsel saikler de bulunmaktadır. Hristiyanların Filistin meselesine bakışının diğer mezhep gruplarından daha net olduğu anlaşılmaktadır. "Beyrut'un Gazze gibi olmasını istemiyoruz" diyen Lübnanlıların başında, iç savaşta Filistin için yeterince bedel ödendiğini ileri süren Hristiyanlar gelmektedir.

”

Lübnan'da Şiilerin bir kısmı dışında Hristiyan, Sünni ve Dürzi cemaatlerden gelen savaş karşıtı söylemlerin ekonomik, dinî ve siyasi boyutları öne çıkmaktadır. Öncelikle Lübnan, içinde bulunduğu ekonomik krizin aşılması noktasında hâlen somut bir adım atmamıştır. Enflasyonun hâlihazırda %200 oranında seyretmesi ve kısa vadede somut bir iyileşmenin görülmeyecek olması, savaştan uzak durulması gerekliliği noktasındaki en hassas seviyeyi göstermektedir. Her ne kadar Lübnan, geçtiğimiz yaz aylarında turizm gelirleri sayesinde görece bir ekonomik ferahlık hissetmiş olsa da savaş senaryoları ülkeyi yeniden turizm ve yatırım planlarından uzaklaştırmıştır. Diğer taraftan Lübnan'ın savaşa dâhil olması durumunda ülkedeki yerleşim yerlerinin ve altyapının büyük oranda zarar göreceği açıktır. İsrail'in Lübnan'ın güneyinde sürdürdüğü saldırıların, aleni bir savaş ilanında Beyrut'a sıçrayacağı 2006 savaşı tecrübesi nedeniyle beklenen bir durumdur.

Mevcut durumu 2006 savaşından ayıran önemli gerçek ise savaş sonrası Lübnan'ı ayağa kaldırmak için ihtiyaç duyulacak olan Körfez desteğinin gelmeyecek olmasıdır. Nitekim Körfez ülkeleri 2016 yılı itibarıyla Lübnan'a yaptıkları mali desteği çekmiş ve süreç içerisinde Lübnan'ın Körfez ülkeleriyle olan ilişkilerinde bir iyileşme gözlenemediği gibi aksine ilişkilerdeki gerilim artmaya başlamıştır. Dolayısıyla Lübnan'ı savaş sonrası toparlayacak bir dış desteğin bulunmaması ülkenin muhtemel bir savaşın izlerini çok uzun yıllar unutamayacağı anlamına gelmektedir.

Lübnan toplumunda kaygı yaratan diğer durum ise yaşanan iç göçlerdir. Çatışmaların ülkenin güneyindeki yerleşim yerlerini tehdit etmeye başlamasıyla bölgeden yaklaşık 30 bin insan göç etmiştir. Bu tahliyeler, İsrail'in kendi halkını kuzeyden boşaltarak kamplara yerleştirmesi şeklinde olmamış, aksine Lübnan devleti göç konusunu teşvik etmemiş ve bu göçün kontrolünü sağlamamıştır. Güney Lübnan'da yaşayan halkın ezici çoğunluğunu Şiiler oluştursa da Sünniler ve Hristiyanlar da yaşadıkları mahalleleri terk ederek Beyrut ve çevresine taşınmaya başlamışlardır. Bu süreç, iş yerlerinin kapanması ve yerleşilen yerlerde yeni iş arayışlarının artmasına yol açmış ve ekonomik sorunlar farklı başlıkla tekrar gündeme gelmiştir.

Diğer taraftan Lübnan'da devam eden mülteci krizi, yaşanan iç göçle birlikte de gün yüzüne çıkmıştır. Güney'de bulunan 90 bin kayıtlı Suriyeli mültecinin, bölgeden çıkması hâlinde nereye yerleşeceği bir sorun oluşturmuştur. Lübnan

hükümetinden, Lübnan-Suriye sınırında yeni bir mülteci kampı inşa edilmesi yönünde teklifte bulunan Sosyal Hizmetler Bakanı Hektor Hacı, konunun Başbakan Necip Mikati aracılığıyla Birleşmiş Milletler (BM) gündemine taşınmasını sağlamışsa da henüz BM temsilciliğinden net bir karar çıkmamıştır. Bununla birlikte karar çıksa dahi Lübnan'ın yeni bir mülteci kampı inşa etmesi ve bunun için Suriye sınırını kullanacak olması bir güvenlik krizine yol açacaktır. Mevcut durumda Beka ve Kuzey Lübnan'da bulunan yaklaşık

500 bin Suriyeli mülteciye eklenecek olan yeni mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlı olarak eğitim ve sağlık hizmetlerinde yaşanacak aksaklıkları devletin kontrol edemeyeceği açıktır. Bu durum otoritenin ve toplumsal krizin, aynı zamanda Suriyeli mültecilere karşı yükselen tepkinin artmasında önemli bir faktör olacaktır.

Savaşın Lübnan'da yarattığı panik havasının içinde şüphesiz mezhepsel saikler de bulunmaktadır. Hristiyanların Filistin meselesine

bakışının diğer mezhep gruplarından daha net olduğu anlaşılmaktadır. "Beyrut'un Gazze gibi olmasını istemiyoruz" diyen Lübnanlıların başında, iç savaşta Filistin için yeterince bedel ödendiğini ileri süren Hristiyanlar gelmektedir. Nitekim 13 Nisan 1975 yılında Lübnanlı Hristiyan falanjistlerin Filistinlileri taşıyan bir otobüsü taramasıyla başlayan Lübnan iç savaşı aynı zamanda günümüze kadar uzanan Lübnanlı Hristiyanlar ve Filistinliler arasındaki kırılmalı ilişkilerin de başlangıcıdır. İç savaş süresince meydana gelen

iki önemli olay gerilen tansiyonun İsrail ayağını oluşturmuş; 1982'de falanjistlerin İsrail kontrolünde Sabra ve Şatilla'da Filistin mülteci kamplarına yaptıkları saldırı ile 2006 savaşında İsrail'in Beyrut'a kadar ilerlemesi, Hristiyanların savaşı sahiplenmenin bir anlamı olmadığı yönündeki düşüncelerini derinleştirmiştir. Aynı bağlamda Dürziler ve Sünniler de her ne kadar Hristiyanlardan farklı olarak Filistin direnişini sahiplenseler de çözümün Lübnan'dan çıkmayacağını ve yeni bir iç savaşı kaldırmayacaklarını düşünmektedirler.

Bununla birlikte Aksa Tufanı'nın Lübnan'a bakan tarafında kayda geçilmesi gereken önemli bir nokta bulunmaktadır. İsrail'in Lübnan'a savaş açması ihtimalinde, mezhep fark etmeksizin tüm Lübnan halkının direnişe geçeceği ve İsrail'le savaşacağı toplum tarafından bilinmekte ve kabul edilmekte, Lübnanlılar İsrail'e karşı kendilerini savunacaklarını her fırsatta dile getirmektedir. Ancak olası bir savaş durumunda çatışmanın şiddeti ve milis güçlerin meydana dökülmesi, bir iç savaş tehlikesini de açığa çıkaracaktır. Dolayısıyla ülkede siyasi ve diplomatik olarak devam eden mezhepsel krizlerin askerî olarak sahaya yansımaları çok zor olmayacaktır. Nitekim Hizbullah'ın halkı protesto için sokaklara davet ettiği öfke günlerinde dahi Şii gençlerin Beyrut Amerikan Üniversitesine saldırıda bulunmaları veya sokak-

larda taşkınlık çıkarmaları toplumsal gerilime neden olmuştur. Dolayısıyla İsrail'e karşı vatan bilinciyle hareket edilse de bütünlüklü bir direniş sergilenmeyecektir. Bu durum ise Lübnan'ın devlet zemininden biraz daha kaymasına sebep olacaktır.

“

Nasrallah'ın en yakın müttefiki Marada Hareketi lideri Süleyman Franciye ise Hizbullah'ın İsrail'e karşılık vermesine sınırsız destek vermekle birlikte "Hiçbirimiz Nasrallah'tan daha az vatansever değiliz" sözleriyle Lübnan'ın nerede durması gerektiğinin altını çizmektedir.

”

LÜBNAN SİYASETİNİN YAKLAŞIMI

Toplumsal kaygıların çeşitli yönleriyle açığa çıkması, Lübnan siyasetlerinin de söylemlerindeki çizgiyi belirlemeye başlamıştır. Hemen hemen tüm siyasi parti liderleri, Lübnan'ın savaşta yer almaması hususunda görüş birliğine sahip olsalar da farklı kriz yönetim biçimine sahip oldukları açıktır. Lübnan-Hizbullah denkleminde kendilerine de karar alıcı pozisyonu sağlamak isteyen Lübnanlı siyasiler, Lübnan halkından gelen tepkilerin yanı sıra siyasi geleceklerini şekillendirme noktasında söylemlerinin tonunu ayarlamaktadırlar.

Bu noktada Hizbullah'ın ezeli muhalifi Lübnan Güçleri Partisi Lideri Samir Caca'nın Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını da içeren BM

Güvenlik Konseyinin 1701 sayılı kararını sürekli gündeme taşıması dikkat çekmektedir. Hizbullah'ın askerî kapasitesini Lübnan devletinin istikrarı açısından tehlikeli bulan Caca, Aksa Tufanı süresince Hizbullah temelli çıkabilecek krizi fırsata çevirmek için söylem bazında önemli çıkışlar yapmaktadır. Hizbullah'ın uzak müttefiklerinden Özgür Yurtseverler Hareketi Lideri Cibran Basil ise "Direniş" in önemine vurgu yaparak Hizbullah'ın aktivizmini savunan açıklamalarda bulunsa da Hizbullah'ın siyasi olarak yanında olmadığını göstermek için Nasrallah'ın Cumhurbaşkanı Adayı Süleyman Franciye'yi desteklemediğini net olarak ifade etmektedir. Dolayısıyla Cibran Basil'in Lübnan-İsrail hattındaki gerilimi kendi siyasi hesapları bağlamında değerlendirdiği ve görüşünü askerî destek ancak siyasi

muhalefet bağlamında ortaya koyduğu anlaşılmalıdır. Nasrallah'ın en yakın müttefiki Marada Hareketi lideri Süleyman Franciye ise Hizbullah'ın İsrail'e karşılık vermesine sınırsız destek vermekle birlikte "Hiçbirimiz Nasrallah'tan daha az vatansever değiliz" sözleriyle Lübnan'ın nerede durması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu durum Franciye'nin adaylığına gölge düşürmek istememesinin karşılığı olarak belirmektedir.

Dürzi cephede ise Velid Canbolat'ın, çatışmanın ilk günlerinde gösterdiği heyecanın ilerleyen günlerde düştüğü gözlemlenmiştir. Bu noktada savaş olursa Direniş Eksen'iyle birlikte Lübnan'ı savunacağını söyleyen Velid Canbolat, 3 Kasım'da Nasrallah'ın savaş ilan etmemesini gerçekçi ve dengeli bularak, esasen savaşa girilmemesi yönünde diğer parti liderleriyle ortak görüşe varmış olduğunu göstermiştir. Ülkenin zayıf halkalarından biri olan Sünni siyasetinde ise Gazze meselesine destekten öteye gitmeyen açıklamalar yapılmıştır. Sünnilerin Saad Hariri'den sonra oluşan boşluğu dolduramamış olmaları, Lübnan siyasetindeki Filistin direnişini merkez alan an-

cak farklı reflekslerin görüldüğü polemiklerde yer almamalarında etkili olmuştur. Diğer taraftan Aksa Tufanı'nı Lübnan siyasilerinin kendi hesapları içinde değerlendirmelerinde Sünnilerin yer almak istemedikleri anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Lübnanlı siyasilerin tutumları göz önünde bulundurulduğunda net bir savaş stratejilerinin olmadığı anlaşılabilir. Zira İsrail'le karşı karşıya gelmek için ne Lübnan hükümeti ne toplum ne de siyasiler hazır hissetmektedir. Bugün gelinen noktada, bölgedeki kaosu ortasında yer alan Lübnan'ın istikrarlı kalmaya çalışması ülkenin içinde bulunduğu şartlar göz önünde bulundurulduğunda anlaşılabilir bir durumdur. Ancak İsrail'in Beyrut'a saldırması durumunda Lübnan istenirse de sıcak çatışma alanına dönüşecektir. Diğer taraftan Aksa Tufanı Lübnan'a sıçramasına dahi Filistin meselesi sıcak kaldıkça Hizbullah'ın silahları üzerindeki Lübnan'daki siyasi kavga ve İsrail'in her an Lübnan'a saldırma ihtimali de sürecektir. Bu durum ise Lübnan'daki sorunları derinleştirmeye ve siyasi sistemi daha fazla eritmeye yol açacaktır. ■

